

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

15. aprill 2021 *

Eelotsusetaotlus – Århusi konventsioon – Direktiiv 2003/4/EÜ – Õigus tutvuda riigiasutuste valduses oleva keskkonnateabega – Artikli 2 punkt 2 – Mõiste „riigiasutus“ – Õigusemõistjana tegutsevad asutused või institutsioonid – Lõpetatud kohtumenetluse toimikus sisalduv teave

Kohtuasjas C-470/19,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel High Courti (kõrge kohus, Iirimaa) 21. mai 2019. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 17. juunil 2019, menetluses

Friends of the Irish Environment Ltd

versus

Commissioner for Environmental Information,

menetluses osales:

Courts Service of Ireland,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president J.-C. Bonichot (ettekandja), Euroopa Kohtu asepresident R. Silva de Lapuerta ja M. Ilešič esimese koja kohtuniku ülesannetes ning kohtunikud M. Safjan ja N. Jääskinen,

kohtujurist: M. Bobek,

kohtusekretär: ametnik C. Strömholm,

arvestades kirjalikku menetlust ja 16. septembri 2020. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Friends of the Irish Environment Ltd, esindajad: *solicitors* J. Kenny, *BL*, O. Clarke ja A. Jackson ning J. Healy, *SC*,
- Commissioner for Environmental Information, esindajad: F. Valentine, *BL*, E. Egan, *SC*, ja *solicitor* R. Minch,
- Courts Service of Ireland, esindajad: C. Donnelly, *BL*, B. Murray ja M. Collins, *SC*, ning *solicitors* M. Costelloe ja H. Gibbons,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

- Iirimaa, esindajad: M. Browne, G. Hodge ja A. Joyce, keda abistasid A. Carroll, *BL*, ja C. Toland, *SC*,
- Poola valitsus, esindajad: B. Majczyna ja D. Krawczyk,
- Euroopa Komisjon, esindajad: G. Gattinara ja C. Cunniffe,

olles 3. detsembri 2020. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. jaanuari 2003. aasta direktiivi 2003/4/EÜ keskkonnateabele avaliku juurdepääsu ja nõukogu direktiivi 90/313/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT 2003, L 41, lk 26; ELT eriväljaanne 15/07, lk 375) artikli 2 punkti 2.
- 2 Taotlus on esitatud Friends of the Irish Environment Ltd ja Commissioner for Environmental Informationi (keskkonnateabe volinik, Iirimaa) vahelises kohtuvaidluses seoses juurdepääsuga lõpetatud kohtuasja toimikule.

Õiguslik raamistik

Rahvusvaheline õigus

- 3 Keskkonnainfo kättesaadavuse ja keskkonnaasjade otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsiooni, millele kirjutati alla 25. juunil 1998 Århusis ning mis kiideti Euroopa Ühenduse nimel heaks nõukogu 17. veebruari 2005. aasta otsusega 2005/370/EÜ (ELT 2005, L 124, lk 1) (edaspidi „Århusi konventsioon“), artikli 2 punktis 2 on sätestatud:

„*avaliku võimu organ* –

- a) riigi, piirkonna või muu tasandi valitsus;
- b) füüsiline või juriidiline isik, kes siseriikliku õiguse alusel täidab avaliku halduse funktsioone, kaasa arvatud keskkonnaga seotud ülesandeid, või osutab keskkonnaga seotud teenuseid;
- c) iga muu füüsiline või juriidiline isik, kes [ala]punktis a nimetatud asutuse valitsemisalas või [ala]punktis b nimetatud isiku juhtimisel täidab keskkonnaga seotud avalikke kohustusi või ülesandeid või kes osutab keskkonnaga seotud avalikke teenuseid;

[...]

See mõiste ei hõlma kohut ega seadusandjat“.

- 4 Århusi konventsiooni artikli 4 lõikes 1 on ette nähtud, et iga konventsiooniosaline peab teatavaid piiranguid ja tingimusi arvestades tagama, et tema avaliku võimu asutused annavad üldsusele keskkonnainfot, vastates keskkonnainfo taotlusele riigisiseseid õigusakte järgides.

5 Århusi konventsiooni artikli 4 lõikes 4 on täpsustatud:

„Keskkonnainfo taotluse võib jätta rahuldamata, kui avalikustamine võib ebasoodsalt mõjutada:

[...]

c) õigusemõistmist, isiku õigust õiglasele kohtumõistmisele või avaliku võimu organi korraldatavat kriminaal- või distsiplinaaruurimist;

[...]

Info avalikustamisest keeldumise põhjendusi tõlgendatakse kitsendavalt, arvestades vajadust info avalikustamisega rahuldada üldsuse huvi ja seda, kas taotletud info käsitleb heidete keskkonda viimist.“

Liidu õigus

6 Direktiivi 2003/4 põhjendused 1, 5, 11 ja 16 on sõnastatud järgmiselt:

„(1) Suurenenud avalik juurdepääs keskkonnateabele ning sellise teabe levik soodustavad suuremat teadlikkust keskkonnaküsimustest, vaba arvamustevahetust, üldsuse tõhusamat osavõttu keskkonnaasjade üle otsustamises ning kokkuvõttes ka paremat keskkonda.

[...]

(5) [...] Pidades silmas Euroopa Ühenduse [Århusi] konventsiooniga ühinemist, peavad ühenduse õigusaktide sätted olema sellega kooskõlas.

[...]

(11) Võttes arvesse asutamislepingu artikli 6 põhimõtet, et keskkonnakaitse nõuded tuleks hõlmata ühenduse poliitika ja tegevuste määratluste ja rakendamisega, tuleks riigiasutuste mõistet laiendada nii, et see hõlmaks valitsusasutusi ja muid ametiasutusi siseriiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil, olenemata sellest, kas neil on keskkonnaga seotud ülesandeid. Mõistet tuleks laiendada ka nii, et see hõlmaks muid isikuid ja organeid, kes täidavad siseriiklike õigusaktide alusel keskkonnaga seotud avalikke haldusülesandeid ning samuti muid isikuid või organeid, kes tegutsevad nende järelevalve all ja kellel on avalikud kohustused või ülesanded seoses keskkonnaga.

[...]

(16) Õigus teabele tähendab seda, et teabe avalikustamine peaks olema üldnõue ja et riigiasutustel oleks lubatud keskkonnateabe saamise taotlust tagasi lükata ainult teatavatel konkreetsetel ja selgelt määratletud juhtudel. Keeldumise põhjuste tõlgendamine peaks olema piiratud, mistõttu avalikustamisega seotud üldsuse huvi oleks võrreldav avalikustamisest keeldumise huviga. [...]“.

7 Direktiivi artiklis 1 on sätestatud:

„Käesoleva direktiivi eesmärgid on:

a) tagada juurdepääsu õigus riigiasutuste valduses või nende nimel mõne muu asutuse valduses olevale keskkonnateabele ning sätestada põhitingimused ja tegutsemiskord selle õiguse teostamiseks ning

b) tagada ühtlasi, et keskkonnateave oleks üldsusele üha enam kättesaadav ja et seda levitatakse üha laiemalt, et saavutada keskkonnateabe võimalikult laialdane süstemaatiline kättesaadavus ja levik elanikkonna hulgas. Selleks soodustatakse eelkõige arvutikaugside ja/või selle olemasolul elektroonilise tehnoloogia kasutamist.“

8 Direktiivi artikli 2 punkt 2 on sõnastatud järgmiselt:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

2. *Riigiasutus* –

- a) valitsusasutus või muu ametiasutus, sealhulgas avalikud nõuandvad asutused siseriiklikul, piirkondlikul või kohalikul tasandil;
- b) kõik füüsilised või juriidilised isikud, kes täidavad siseriiklike õigusaktide alusel avalikke haldusülesandeid, mille hulgas on keskkonnaga seotud spetsiifilised kohustused, tegevused või teenused ja
- c) kõik füüsilised või juriidilised isikud, kellel on avalikud kohustused või ülesanded või kes osutavad keskkonnaga seotud avalikke teenuseid ning alluvad punktides a või b nimetatud organite kontrollile.

Liikmesriigid võivad sätestada, et see määratlus ei hõlma asutusi ega institutsioone, kes tegutsevad õigusemõistjana või seadusandjana. Kui nende põhikirja järgsete sätetega ei nähta käesoleva direktiivi vastuvõtmise ajal ette artikli 6 kohast läbivaatamise menetlust, võivad liikmesriigid niisugused asutused ja institutsioonid määratlusest välja jätta.“

9 Direktiivi artikli 3 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid tagavad, et riigiasutused peavad vastavalt käesoleva direktiivi sätetele tegema nende valduses oleva või nende nimel hoitava keskkonnateabe kättesaadavaks igale taotlejale tema taotluse korral, ilma et ta peaks tõestama oma huvi.“

10 Lisaks direktiivi 2003/4 artikli 4 lõikele 1, mille kohaselt võivad liikmesriigid sätestada, et keskkonnateabe nõude võib teatavatel juhtudel tagasi lükata, annab selle direktiivi artikli 4 lõige 2 liikmesriikidele selle õiguse järgmises sõnastuses:

„Liikmesriigid võivad sätestada keskkonnateabe taotluse tagasilükkamise, kui teabe avalikustamine võib kahjustada:

[...]

- c) õigusemõistmise kulgu, isikute võimalusi taotleda õiglast kohtumõistmist või riigiasutuse võimalusi korraldada kriminaal- või distsiplinaarjuurdlust;

[...]

Lõikes 1 ja 2 mainitud tagasilükkamise põhjuste tõlgendamine peaks olema piiratud, võttes arvesse, kas avalikustamine teeniks konkreetsel üksikjuhul üldsuse huvisid. Igal üksikjuhul tuleb avalikustamisega teenitavaid üldsuse huvisid võrrelda tagasilükkamisega teenitavate huvidega. Liikmesriigid ei või lõike 2 punktide a, d, f, g ja h alusel sätestada taotluse tagasilükkamist, kui see on seotud keskkonda sattuvaid heitmeid käsitleva teabega.

[...]“.

- 11 Direktiivi 2003/4 artikkel 6 „Õiguskaitse kättesaadavus“ paneb liikmesriikidele kohustuse võtta vajalikud meetmed, et igal keskkonnateabe taotlejal, kes leiab, et tema taotlust on eiratud, taotlus on põhjendamatult tagasi lükatud, vastus taotlusele on ebapiisav või on selle menetlemisel rikunud muul viisil direktiivi sätteid, on kõnealuse riigiasutuse tegevuse või tegevusetuse suhtes juurdepääs haldus- või kohtumenetlusele.

Iiri õigus

- 12 Direktiiv 2003/4 võeti Iiri õigusesse üle Euroopa ühenduste (juurdepääs keskkonnateabele) eeskirjadega 2007–2018 (European Communities (Access to Information on the Environment) Regulations 2007–2018) (edaspidi „Iiri riigisisese eeskirjad“).
- 13 Sisuliselt on Iiri riigisiseste eeskirjade artikli 3 lõikega 1 üle võetud direktiivi artikli 2 punkt 2.
- 14 Iiri riigisiseste eeskirjade artikli 3 lõike 2 kohaselt on mõistest „riigiasutus“ jäetud välja mis tahes asutus, „kes tegutseb õigusemõistjana või seadusandjana“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 15 High Court (kõrge kohus, Iirimaa) tegi 25. veebruaril 2016 kohtuotsuse *X & Y vs. An Bord Pleanála*, mille peale ei esitatud apellatsioonkaebust. Selles kohtuasjas vaidlustati riigiasutuse otsus projekteerimisloa andmise kohta tuulegeneraatorite paigaldamiseks Corki maakonnas (Iirimaa).
- 16 Friends of the Irish Environment saatis Central Office of the High Courtile (kõrge kohtu keskkantselei, Iirimaa), mida juhib kohtuametnik, kelle määrab ametisse Courts Service of Ireland (Iirimaa kohtuteenistus) (edaspidi „kohtuteenistus“), 9. juulil 2016 kirja, milles palus ära kirju kõigi menetlusosaliste esitatud nõuetest, avaldustest, tõenditest ja kirjalikest seisukohtadest ning lõplikest määrustest selles kohtuasjas. See taotlus esitati Århusi konventsiooni ning Iiri riigisiseste eeskirjadega üle võetud direktiivi 2003/4 alusel.
- 17 Kohtuteenistus jättis põhikohtuasja kaebaja taotluse 13. juuli 2016. aasta otsusega rahuldamata. See otsus põhines eelkõige asjaolul, et Iiri riigisisese eeskirjad ei hõlma kohtumenetlusi ega kohtumenetluses esitatud dokumente.
- 18 Põhikohtuasja kaebaja esitas 18. juulil 2016 kohtuteenistusele vaide. Kuna ta ei saanud vastust, esitas ta 15. septembril 2016 keskkonnateabe volinikule kaebuse.
- 19 Keskkonnateabe volinik saatis 19. juunil 2017 põhikohtuasja kaebajale kirja, milles märkis, et samalaadses asjas CEI/15/0008, *An Taisce & The Courts Service*, on otsus juba tehtud. Rõhutades, et iga asja käsitletakse sisuliselt, palus ta põhikohtuasja kaebajal esitada põhjused, mis õigustaksid teistsugusele otsusele jõudmist seoses kaebaja taotlusega tutvuda kohtuasja *X & Y vs. An Bord Pleanála* dokumentidega.
- 20 Põhikohtuasja kaebaja märkis 26. juuli 2017. aasta vastuses, et ta soovib jääda põhjenduste juurde, mille ta esitas oma kaebuses ja mis *An Taisce* esitas esimeses kohtuasjas.
- 21 Keskkonnateabe volinik jättis 31. juuli 2017. aasta otsusega selle kaebuse rahuldamata. Ta leidis, et kohtuteenistus hoiab taotletud dokumente, tegutsedes kohtusüsteemi nimel õigusemõistjana. Ta leidis samuti, et kohtuteenistus ei ole sellise pädevuse teostamisel „riigiasutus“ Iiri riigisiseste eeskirjade artikli 3 lõike 1 tähenduses.

- 22 Põhikohtuasja kaebaja vaidlustas selle otsuse High Courtis (kõrge kohus), väites sisuliselt, et direktiivi 2003/4 artikli 2 punktis 2 ette nähtud ja Iiri riigisiseste eeskirjade artikli 3 lõikega 2 üle võetud erand „õigusemõistjana“ tegutsevatele asutustele või institutsioonidele ei hõlma lõpetatud kohtuasjade dokumente.
- 23 Kaheldes direktiivi 2003/4 artikli 2 punkti 2 tõlgendamises, otsustas High Court (kõrge kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas niisuguses menetluses, kus on tehtud lõplik kohtuotsus, edasikaebetähtaeg on möödunud ning ühegi kaebuse või edasise taotluse osas menetlusi pooleli ei ole, kuid milles on teatavatel asjaoludel võimalikud edasised taotlused, on menetlusdokumentidega tutvumise võimaluse haldamine „õigusemõistjana“ tegutsemine [direktiivi 2003/4] artikli 2 punkti 2 tähenduses?“

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 24 Oma küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2003/4 artikli 2 punkti 2 teise lõigu esimest lauset tuleb tõlgendada nii, et liikmesriikidele antud õigust mitte käsitada „riigiasutustena“ selle direktiivi tähenduses „asutusi või institutsioone, kes tegutsevad õigusemõistjana“, võib kasutada vaid juhul, kui see puudutab poolelioleva kohtumenetluse dokumentides sisalduvat teavet, mitte aga lõpetatud menetluste dokumentides sisalduvat teavet.
- 25 Seoses sellega olgu märgitud, et ennekõike tuleb kindlaks teha, kas kohtud ja füüsilised või juriidilised isikud, kes alluvad nende kontrollile, kujutavad endast „riigiasutusi“ direktiivi 2003/4 artikli 2 punkti 2 tähenduses ja kuuluvad seega direktiivi kohaldamisalasse.
- 26 Kõigepealt olgu märgitud, et Århusi konventsioonile alla kirjutades kohustus Euroopa Liit tagama liidu õiguse kohaldamisalas põhimõtteliselt juurdepääsu riigiasutuste valduses olevale keskkonnateabele (14. veebruari 2012. aasta kohtuotsus Flachglas Torgau, C-204/09, EU:C:2012:71, punkt 30 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 27 Võttes vastu direktiivi 2003/4, soovis liidu seadusandja ühenduse Århusi konventsiooniga ühinemist silmas pidades tagada, et liidu õigus oleks sellega kooskõlas, ja nägi ette üldise korra, mille eesmärk on tagada, et igal liikmesriigi füüsilisel või juriidilisel isikul on õigus tutvuda riigiasutuste valduses oleva või nende nimel hoitava keskkonnateabega, ilma et see isik peaks tõestama oma huvi (14. veebruari 2012. aasta kohtuotsus Flachglas Torgau, C-204/09, EU:C:2012:71, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 28 Lisaks tuleb rõhutada, et direktiiviga 2003/4 tagatud õigus teabega tutvuda kehtib üksnes juhul, kui nõutud teave kuulub selles direktiivis sätestatud üldsuse juurdepääsuga seotud sätete alla, mis eeldab muu hulgas seda, et tegemist on „keskkonnateabega“ nimetatud direktiivi artikli 2 punkti 1 tähenduses, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus peab põhikohtuasja raames kontrollima (14. veebruari 2012. aasta kohtuotsus Flachglas Torgau, C-204/09, EU:C:2012:71, punkt 32).
- 29 Veel olgu meenutatud, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt tuleneb nii liidu õiguse ühetaolise kohaldamise kui ka võrdsuse põhimõttega seonduvatest nõuetest, et sellise liidu õigusnormi mõisteid, mis ei viita sõnaselgelt liikmesriikide õigusele õigusnormi tähenduse ning ulatuse kindlaksmääramiseks, tuleb tavaliselt kogu liidu piires tõlgendada autonoomselt ja ühetaoliselt ning selline tõlgendus tuleb leida sätte konteksti ja asjaomase õigusakti eesmärki arvesse võttes (vt eelkõige 20. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus Land Baden-Württemberg (asutusesisene teabevahetus), C-619/19, EU:C:2021:35, punkt 34).

- 30 Nende sissejuhatavate märkuste järel tuleb märkida, et direktiivi 2003/4 artikli 2 punkti 2 esimese lõigu punktides a ja b toodud määratluse kohaselt on „riigiasutused“, kelle suhtes kehtib kohustus teha nende valduses olev keskkonnateave üldsusele kättesaadavaks, asutused ja institutsioonid, kes on hõlmatud kirjeldusega „valitsusasutus või muu ametiasutus, sealhulgas avalikud nõuandvad asutused siseriiklikul, piirkondlikul või kohaliku tasandil“ ning füüsilised või juriidilised isikud, kes täidavad riigisiseste õigusaktide alusel „avalikke haldusülesandeid, mille hulgas on keskkonnaga seotud spetsiifilised kohustused, tegevused või teenused“. Direktiivi artikli 2 punkti 2 esimese lõigu alapunkti c kohaselt on „riigiasutused“ ka füüsilised või juriidilised isikud, „kellel on avalikud kohustused või ülesanded või kes osutavad keskkonnaga seotud avalikke teenuseid ning alluvad punktides a või b nimetatud organite kontrollile“.
- 31 Direktiivi 2003/4 artikli 2 punkti 2 teise lõigu esimese lause eesmärk on võimaldada liikmesriikidel muu hulgas kehtestada eeskirjad, millega tagatakse kohtumenetluste nõuetekohane kulgemine, andes neile õiguse jätta direktiivi artikli 2 punkti 2 esimeses lõigus toodud mõiste „riigiasutus“ määratlusele vastavad asutused või institutsioonid selle direktiivi kohaldamisalast välja, kui nad tegutsevad „õigusemõistjana“.
- 32 Direktiivi 2003/4 artikli 2 punkti 2 teise lõigu teises lauses on ette nähtud, et liikmesriigid võivad jätta need asutused või institutsioonid artikli 2 punkti 2 esimeses lõigus esitatud mõiste „riigiasutused“ määratlusest välja, kui direktiivi vastuvõtmise kuupäeval ei olnud nende põhiseaduse sätetega ette nähtud direktiivi artikli 6 kohast läbivaatamise menetlust. Direktiivi 2003/4 artikli 2 punkti 2 teise lõigu teise lause – millega reguleeritakse selliste riigisiseste asutuste erijuhtu, kelle otsuseid ei saa selle direktiivi vastuvõtmise ajal direktiivi nõuetele vastavalt läbi vaadata – eesmärk ega tagajärg ei ole siiski piirata liikmesriikide õigust jätta selle direktiivi kohaldamisalast välja seadusandjana või õigusemõistjana tegutsevad asutused või institutsioonid; see õigus on pealegi ilma igasuguste piiranguteta ette nähtud Århusi konventsioonis endas (vt selle kohta 14. veebruari 2012. aasta kohtuotsus Flachglas Torgau, C-204/09, EU:C:2012:71, punktid 45–48).
- 33 Direktiivi 2003/4 artikli 2 punktist 2 tervikuna tuleneb, et liikmesriikidele antud õigus jätta mõiste „riigiasutus“ alt välja asutused ja institutsioonid, „kes tegutsevad õigusemõistjana“, nagu see on ette nähtud direktiivi artikli 2 punkti 2 teise lõigu esimeses lauses, mida tuleb tõlgendada funktsionaalselt (vt analoogia alusel 14. veebruari 2012. aasta kohtuotsus Flachglas Torgau, C-204/09, EU:C:2012:71, punkt 49), saab puudutada vaid asutusi või institutsioone, kes vastavad mõiste „riigiasutus“ institutsioonilisele määratlusele direktiivi artikli 2 punkti 2 esimeses lõigus. Selle järgimine on nimelt direktiivi 2003/4 artikli 2 punkti 2 teise lõigu esimeses lauses ette nähtud erandi kasutamise vältimatu eeltingimus.
- 34 Nii Århusi konventsioonist endast kui ka seda konventsiooni liidu õiguses rakendavast direktiivist 2003/4 ilmneb, et „riigiasutustele“ viidates ei pidanud konventsiooni ja direktiivi koostajad silmas mitte õigusasutusi, eelkõige kohtuid, vaid haldusasutusi, nagu Euroopa Kohus on juba otsustanud, sest liikmesriikides on haldusasutused need, kelle valduses oma kohustuste täitmisel keskkonnateave tavaliselt on (vt selle kohta 14. veebruari 2012. aasta kohtuotsus Flachglas Torgau, C-204/09, EU:C:2012:71, punkt 40).
- 35 Nimelt ei ole kohtud ilmselgelt osa direktiivi 2003/4 artikli 2 punkti 2 esimese lõigu punktis a nimetatud valitsusasutustest või muudest ametiasutustest. Neid ei saa samastada ka füüsiliste või juriidiliste isikutega, kes täidavad „avalikke haldusülesandeid, mille hulgas on keskkonnaga seotud spetsiifilised kohustused, tegevused või teenused“ ja keda on mainitud direktiivi artikli 2 punkti 2 esimese lõigu punktis b, mis peab silmas asutusi või institutsioone, kes ei ole küll osa esimeses sättes viidatud valitsusasutustest või muudest ametiasutustest, kuid täidavad ülesandeid, mis kuuluvad täitevvõimu alla või aitavad kaasa selle teostamisele ning on seotud keskkonnaga. Mis puudutab direktiivi artikli 2 punkti 2 esimese lõigu punkti c, siis see käsitleb üksnes isikuid või asutusi, kes

tegutsevad artikli 2 punkti 2 esimese lõigu alapunktides a ja b nimetatud asutuse või institutsiooni kontrolli all ja kellel on keskkonnaga seotud avalikud kohustused või ülesanded, mistõttu ei hõlma see kohtuid ega *a fortiori* ka nende kontrollile alluvaid füüsilisi või juriidilisi isikuid.

- 36 Seda tõlgendust toetab eesmärk, mida liidu seadusandja taotles direktiivi 2003/4 vastuvõtmisel koostoimes Århusi konventsiooniga. Nimelt nähtub selle direktiivi põhjendusest 1 ja artiklist 1, et direktiivi eesmärk on soodustada üldsuse suurenenud juurdepääsu keskkonnateabele ja üldsuse tõhusamat osavõttu keskkonnanähtude üle otsustamisest, et teha paremaid otsuseid ja neid tõhusamalt rakendada ning kokkuvõttes soodustada keskkonna paranemist.
- 37 Seega eeldab nimetatud eesmärgi täitmine, et haldusasutused annavad üldsusele juurdepääsu nende valduses olevale keskkonnateabele, et teavitada nende poolt selles valdkonnas tehtavatest otsustest ja kaasata kodanikke nende otsuste vastuvõtmisse, kuid keskkonnaalase kohtumenetluse toimikusse lisatud seisukohtade ja muude dokumentide puhul on olukord erinev, sest liidu seadusandja ei soovinud soodustada üldsuse teavitamist kohtumenetluses ja üldsuse osalemist selles valdkonnas otsuse tegemisel.
- 38 Nimelt võttis liidu seadusandja direktiivi 2003/4 vastuvõtmisel arvesse liikmesriikide õigusnormide mitmekesisust seoses kodanike juurdepääsuga kohtutoimikutes sisalduvale teabele, nagu nähtub direktiivi artikli 2 punkti 2 teise lõigu esimesest lausest ja artikli 4 lõike 2 punktist c, mis annavad liikmesriikidele esiteks võimaluse jätta selle direktiivi kohaldamisalast välja sellised „riigiasutuse“ määratlusele vastavad institutsioonid või asutused, kes – nagu teatavad sõltumatud haldusasutused – võivad olla üksikjuhtudel kohustatud tegutsema õigusemõistjana, olemata ise kohtud (vt analoogia alusel seoses ministriumiga, kes tegutseb seadusandjana, ilma et ta ise kuuluks seadusandliku võimu hulka, 14. veebruari 2012. aasta kohtuotsus Flachglas Torgau, C-204/09, EU:C:2012:71, punkt 49), ja teiseks võimaluse teha põhimõttest, et kodanikel peab olema juurdepääs „riigiasutuste“ valduses olevale keskkonnateabele, erand juhul, kui selle teabe avalikustamine võib kahjustada „õigusemõistmise kulgu, isikute võimalusi taotleda õiglast kohtumõistmist või riigiasutuse võimalusi korraldada kriminaal- või distsiplinaarjuurdlust“.
- 39 Mis puudutab direktiivi 2003/4 artiklit 6, siis see käsitleb üksnes nende kodanike kohtusse pöördumist, kes soovivad tugineda selle direktiivi sätetest tulenevatele õigustele, tagades neile eelkõige võimaluse vaidlustada otsused, millega on keeldutud võimaldamast neil keskkonnateabega tutvuda.
- 40 Eeltoodust tuleneb, et kuna direktiivis 2003/4 ei ole seda sõnaselgelt mainitud, siis ei ole kohtud ega nende kontrollile alluvad füüsilised või juriidilised isikud „riigiasutused“ selle direktiivi artikli 2 punkti 2 esimese lõigu tähenduses. Järelikult ei kuulu nad direktiivi kohaldamisalasse ja seetõttu ei kehti nende suhtes direktiivis ette nähtud kohustus anda üldsusele juurdepääs nende valduses olevale keskkonnateabele. Neil asjaoludel on üksnes liikmesriikide pädevuses näha vajaduse korral ette õigus tutvuda kohtutoimikutes sisalduva teabega ja määrata kindlaks selle kasutamise kord.
- 41 Järelikult ei ole vastupidi Euroopa Kohtus väidetule vaja küsida, kas kohtutoimikuga tutvumise üle teostatav kontroll kuulub kohtuvõimu teostamise alla direktiivi 2003/4 artikli 2 punkti 2 teise lõigu esimese lause tähenduses, ega teha vahet selle alusel, kas taotletud teavet sisaldavad toimikud on seotud poolelioleva või lõpetatud menetlusega või on seotud menetlusega, mis võidakse uuesti avada.
- 42 Lahendus, mille Euroopa Kohus valis 14. veebruari 2012. aasta kohtuotsuses Flachglas Torgau (C-204/09, EU:C:2012:71, punktid 54–58), ei saa analoogia alusel kohaldatuna viia teistsuguse järelduseni, sest selle otsuse aluseks olnud kohtuasjas oli kõne all juurdepääs direktiivi 2003/4 artikli 2 punkti 2 esimese lõigu tähenduses „riigiasutuse“ valduses olevale teabele. Nii ei ole see ka lahenduse puhul, mida kasutati 21. septembri 2010. aasta kohtuotsuses Rootsi jt vs. API ja komisjon (C-514/07 P, C-528/07 P, C-532/07 P, EU:C:2010:541) ja 18. juuli 2017. aasta kohtuotsuses komisjon vs. Breyer

(C-213/15 P, EU:C:2017:563), milles käsitleti üldsuse juurdepääsu liidu kohtutes toimuva menetlusega seotud dokumentidele, sest sellist juurdepääsu reguleerivad liidu õiguse sätted, mille sisu erineb oluliselt käesolevas menetluses kõne all olevate sätete sisust.

- 43 Käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotlusest, et põhikohtuasi puudutab valitsusvälise organisatsiooni Friends of the Irish Environment taotlust tutvuda keskkonnateabega, mis sisaldub lõpetatud menetluse toimikus, kusjuures see toimik oli taotluse esitamise ajal kohtuteenistuse valduses. Kohtuteenistuse poolt Euroopa Kohtule esitatud seisukohtade kohaselt vastutab kohtuteenistus kohtutoimikute säilitamise, arhiveerimise ja haldamise eest asjaomase kohtu nimel ja kontrolli all. Seega on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne kontrollida – võttes arvesse käesoleva kohtuotsuse punktides 30–40 esitatud täpsustusi –, kas seda asutust tuleb pidada „riigiasutuseks“ direktiivi 2003/4 artikli 2 punkti 2 esimese lõigu tähenduses, mis juhul kuulub juurdepääs tema valduses olevas toimikus sisalduvale keskkonnateabele selle direktiivi kohaldamisalasse, või tuleb teda tihedate sidemete tõttu Iiri kohtutega, mille kontrolli all ta on, pidada nagu neid kohtuid õigusasutuseks, mistõttu ta ei kuuluks selle direktiivi kohaldamisalasse.
- 44 Eeltoodut arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et direktiivi 2003/4 artikli 2 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et see ei reguleeri juurdepääsu kohtutoimikutes sisalduvale keskkonnateabele, sest ei kohtud ega nende kontrollile alluvad asutused või institutsioonid, kellel on seetõttu kohtutega tihedad sidemed, ei ole „riigiasutused“ selle sätte tähenduses ega kuulu järelikult direktiivi kohaldamisalasse.

Kohtukulud

- 45 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamiseiga seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. jaanuari 2003. aasta direktiivi 2003/4/EÜ keskkonnateabele avaliku juurdepääsu ja nõukogu direktiivi 90/313/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta artikli 2 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et see ei reguleeri juurdepääsu kohtutoimikutes sisalduvale keskkonnateabele, sest ei kohtud ega nende kontrollile alluvad asutused või institutsioonid, kellel on seetõttu kohtutega tihedad sidemed, ei ole „riigiasutused“ selle sätte tähenduses ega kuulu järelikult direktiivi kohaldamisalasse.

Allkirjad